

הדף היומי

צדוק עלון: עמוד-שניים ליום, הוצאת עמדה-דגש 2011, 290 עמ'

בחלומות אין עבר, אין הווה ואין עתיד, הכל נהפך לממש, כמו סרט הנפשה שרץ במהירות, ודמויותיו - חלקן הוויות חלקן מציאותיות, מתערבבות במיקטר המוח, ומתמיינות בתחתית ההכרה.

זאת התחושה הראשונית כאשר קוראים את רומן הביכורים של צדוק עלון. אך ככל שהפכתי בעמודים מצאתי חוט שדרה ופס רכבת שהקרן שבו הוא חוויות אישיות של הכותב עם פן הגותי עצמאי שזור במשנתו של שפינוזה, מגדולי הפילוסופים. הרהוריו האינסופיים של הסופר מתגבשים בדמויות הקרובות לרדיוס חייו.

שלד הרומן הוא בנק מסחרי, שסביבו כסחרחרה בפארק שעשועים מתנהלות מחשבות מטרידות, לפעמים עד

אבסורד, אי שקט וחרדה קיומית, עד כדי דחף בלתי נשלט מצד הקורא להיכנס להיפותוזות של שלל השחקנים על בימת הכתובים (מפקידי הבנק בתפקידי ניהול עד אחרון האנשים שעלון נתקל בהם בעדינות במדרחוב ירושלמי, מצבם הרפואי, מצבם המשפחתי, וכמו בכל חברה בריאה, אהבות נכזבות, מחלות, בגידות). במקביל, תפקיד מפתח ניתן ליעקב - שופט בדימוס, שמחשבות על צדק בפסקי דין מייסרות את מצפונו וגורמות לו מתח נפשי. יעקב מנתח באיזמל ההתבוננות הפנימית את הדמויות המאכלסות את חייו, מאשתו וילדיו ועד לנאשמים שחלפו על פני דוכן המשפט, כשהוא שופט את עצמו בקרני רנטגן, עד הנוירון האחרון המרצד במוחו המוטרד.

צדוק עלון מצייר לנו במדויק את הלך הרוח של הנפשות הפועלות, את שגרת יומן מספל הקפה היומי ועד מסלול ההליכה או הנסיעה מן הבית לעבודה ובחזרה, כשבין השורות מתחבא כל העת מין הומור דק ואנושי. המספר שם עצמו כמוליך חשמלי במוחם של גיבוריו, שהם אנשים עובדים למען פת לחם, שפרקי חייהם משתלבים בפסק זמן רגעי עם תורת שפינוזה. תוך הקריאה בקורותיהם, חשתי - שבעצם כך נעשים החיים.

יש ברומן מן התוגה החולפת, שמחה, געגוע לילדות וכמיהה למימוש הטוב. כוס המים המלאה היא בעיני סמל לכושר הספיגה של האדם, והשמחה היא חלק מחיינו ומטרה שהיא בהישג יד. אבל אז אפשר שהיד תתכווץ לאגרוף בזירת האגרוף האנושית. והזמן - הזמן הוא הגורם האלוהי, ואולי הוא המקור למציאות, ומה שמעצב אותנו כבני אדם בתוך הרגעים החשובים של חייו.

אבי אליאס

והתרפקות, אלא הרצון לדרוך על הזיכרונות ולהוש אותם בעקב, כדי למצוא ודאות.

מוטיב הציפור החוזר ונזכר כאן מבטא כמדומה את הנדודים ואת חוסר הנחת. באחד משירי הקובץ מכנסת הציפור את כנפיה כדי לנחם את השקט.

אצל וייסמן מינקוביץ הציפור היא יוצר פעיל ולא רק אובייקט להתבוננות והשראה. בשיר אחר הדוברת נרעדת מקור כמו חסידה, מעצם המחשבה כיצד תעבור את העונה. תחושת המסע וחוסר הנחת מפעמת בכותבת, והיא מתארת בכל פעם ציפור אחת. אין כאן תיאור של חיי להקה, אך באחד השירים מדומים הימים ללהקת ציפורים נודדות. הכותבת מבקשת להיות כציפור הנוסקת מן האש, קידת ציפור לענף מחוללת בה צעקה, ואילו האנקור המנקר את העצב יכול להתפרש כמשל לקיום האנושי.

ומול נודדי הציפור, משמעותי מאוד הוא מוטיב הבית, המשמש מפלט, מקום של זיכרונות ולפעמים אף כמקום של פחד ודאגה.

דומה, כי קיימת בשירים כעין חווית יסוד של פחד. הקולות ההומים במסדרונות המילים ההולמות. המלחמות התלויות מעל הראש, מערבלי הבטון הסוגרים על הכותבת, הפחד ליפול אל הריק המשמים, החלומות הגוררים אל פרוודורי הצעקה. מילים סוקלות המקימות סביבה מעגל של מוות. התחושה של להיות מוצאת להורג מדי יום.

וכאמור, כוחו של הזמן שולט ומשחק משחקים. תחושה של דטרמיניזם, של דברים שנקבעו מראש. הזמן מופיע גם בשמות שירי הקובץ בחלקם. "מבלי לגעת בזמן", "כאיפור על פני הזמן". לכן גם הנופים המתוארים בשירים באים מתוך תודעתה של המשוררת ולא כציור פלסטי ריאליסטי.

אותם מוטיבים של כאב ושל חרדה נמצאים גם בשירים הארס-פואטיים - על המילים, תפירת הכאב, כאב היצירה. זרעי המילים הצומחים ומכסים את המחשבה. דחיסות המילה חושך ההודפת את הדוברת לאחור. ועם כל זאת המשוררת אינה זרה לסביבתה, כמו למשל בתיאור העיר חיפה, המעוצבת באותנטיות דרך מפגש עם ואדי ניסנאס, שירו של חנא אבו חנא, או בשיר חושני המתאר את עכו על הריחות, בליל השפופ, ותחושה של אחדות במסעדה.

השיר "יממה" נועל את הקובץ. יש בו תחושת היממה הבודדת, אבל יותר מזה נגיעה בחיים בכלל, הנשורים מהבטחות, מחיפוש ומרצון להיאחו בוודאות מוצקה. אותנטיות, כבר אמרנו? ❖

עמיקם יסעור

שאלת האותנטיות

אירית וייסמן מינקוביץ: ציפור מעמידה פנים, הוצאת ספרי עתון 77 2010, 79 עמ'

השיר 'ג'ונגל' הפותח את הקובץ ציפור מעמידה פנים מציג תמונה מקורית, שבה מציגה עצמה הדוברת כסניתזה של חיות והנמר מגונן על טקס אבוד של ילדות, בתמונה מעט דרמטית, המדגישה גם את הסוד וההידריות של הילדות.

בשיר אחר, המתאר את טעם הילדות, אין אידיליה; רק רחוב עירום, יבבת תנים, חלומות משוטטים.

'מחזור השירים לאבא' מתאר את האב, כפי שהוא משתקף בתודעתה של הכותבת. המרחק, המקום בלב, החלומות. נוכחות אדם אהוב בתודעתנו חושפת גם את משמעותו בחיינו וגם את עוצמת חליפותיו של הזמן. ההקשר המקראי מוסיף מורכבות לטקסט השירי. שירים לזכר האב נכללו גם בספרה הקודם של המחברת -

שפה מדברית (רשפים, 1992),

שם האב ספק מביט בה מלמעלה ומסנגר על מעשיה; שם הוא מהלך בתוכה שמונה שנים והיא בונה אליו מגדל תפילות.

בשיר 'שלוש וריאציות על ילדות' מתוארת ילדותה של האם על פי הריח, קול הרעב, מה למדה הבת מהאם ומה לא למדה - את העמלנות הרבה של האם ואת תחושת הצחיחות. זהו שיר שיש בו קינה והחמצה, ויש בו מבט על הילדות מפרספקטיבה של זמן. אין כאן דיאלוג והצטדקות של הבת (כמו ב'לתמונת אמא' של לאה גולדברג), אבל ניכר הכאב. גם בשיר שלאחריו, 'פחד יתמות', ניכרת תחושת כוחו של הזמן. זהו שירה של בת בוגרת, המשדר מעין תחושה של חוסר אוניס.

השיר 'ציפור מעמידה פנים', שעל שמו קרוי הקובץ, נוגע בשאלת האותנטיות. בתחושת הריק. אולי גם בפחד הסמוי המקנן בלב - הפחד להיחשף לגמרי. זה שיר שיש בו דיאלוג וכעין וידוי בפני הנמען, אותו בן שיח, המאזין לדבריה.

המשוררת תוהה לאן תוביל את מחשבותיה. אפשר שהמפלט הוא בבית, שם תגדל בחצר ציפור גן עדן. תחושות של ארעיות, חוסר ודאות ונדודים עולות גם בקריאת השיר 'נמל של מילים'. בשיר אחר חומקת הדוברת לעיר מקלט, שנבנתה בילדותה.

הזיכרון משמש מפלט וחמיקה מפני שאון החיים. חשוב להדגיש: לא זיכרון אידילי. לא געגועים